

Цимбалюк І. О. Вітчизняна система ресурсних платежів: сучасний стан та перспективи розвитку / І. О. Цимбалюк // Ефективні інструменти сучасних наук – 2012: Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції „Ефективні інструменти сучасних наук – 2012” (27.04.2012-05.05.2012). – Том 3. – Економічні науки. – Прага: Publishing House “Education and Science”, 2012. – 64 st. – St. 51-53.

УДК 336.226.44 (477)

Цимбалюк І.О. – к.е.н., ст.викл. каф. менеджменту, податкової та бюджетної політики Волинського національного університету ім. Лемі України

ВІТЧИЗНЯНА СИСТЕМА РЕСУРСНИХ ПЛАТЕЖІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Накопичення фінансових коштів для здійснення державою природоохоронної та ресурсовідтворювальної діяльності реалізується через механізм справляння ресурсних платежів.

В основі економічного механізму екологічного регулювання в Україні лежить Концепція платності природокористування, що охоплює систему економічних інструментів спрямованих на формування фінансових ресурсів для реалізації природоохоронних програм [1].

Податковий інструментарій дає змогу вилучити частину природно-ресурсної ренти з метою її використання для фінансування потреб відтворення природних ресурсів. Також завдяки регулюючим властивостям ресурсних податкових платежів стимулює як процеси раціонального природокористування, так і охорону природних ресурсів [2, С. 176.].

Платежі за користування природними ресурсами – є найважливішим компонентом економічного механізму природокористування. Чинним законодавством сформована правова основа для встановлення плати за користування надрами, лісами, водою, землею. Основи правового регулювання сплати зборів за спеціальне використання природних ресурсів визначені у Податковому Кодексі України, Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», Земельному, Водному, Лісовому

Кодексі України та Кодексі України про надра, Постановах Кабінету Міністрів України.

У Податковому Кодексі України чітко визначено поняття плати за користування надрами, плати за землю, збору за спеціальне використання води, збору за використання радіочастотного ресурсу та рентних платежів. Визначено обов'язкові елементи для кожного виду вказаного ресурсного платежу, тобто визначено платників, об'єкт, базу оподаткування, ставки зборів та механізм нарахування та сплати зборів та відповідальність платників.

Дискусійним залишається питання щодо включення до системи розподілу природноресурсної ренти такого елементу, як екологічний податок, однак, враховуючи, що він справляється з метою забезпечення фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища та основні його параметри встановлюються на основі фактичних обсягів викидів, лімітів скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище і розміщення відходів, є всі підстави включити його до системи спеціальних фіскальних інструментів щодо забезпечення раціонального використання природноресурсного потенціалу України [3, с.137]

В розрізі фіскальної значимості найбільша частка у структурі зборів за користування природними ресурсами, які надходять до державного бюджету України, належить платі за користування надрами, в 2010 році вона склала половину надходжень всіх ресурсних платежів.

У структурі доходів місцевих бюджетів ресурсні платежі є другими за обсягом надходжень. Найбільшу частку серед зборів за спеціальне використання природних ресурсів займає плата за землю. У 2010 році з цього джерела надійшло 9,5 млрд. грн., що на 14,5 % більше за відповідний показник минулого року. У 2008 році було зафіксоване доволі значне зростання номінальних надходжень від усіх складових плати за землю, а найбільше (понад удвічі) – від надходжень орендної плати з юридичних осіб [4]. Такі значні прирости були пов'язані, зокрема, з введенням обмежень

щодо надання пільг з плати за землю, скасування низки пільг для певних категорій платників та збільшення ставки земельного податку для окремих категорій земельних ділянок.

Така ситуація характерна і для Волинської області, де плата за землю становить більше 90 % усіх надходжень від зборів за спеціальне використання природних ресурсів. Друге місце за обсягом надходжень серед ресурсних платежів становить збір за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду. У 2010 році відповідний показник становив 3,2 % зборів за спеціальне використання природних ресурсів.

Україна володіє значним природно-ресурсним потенціалом, з експлуатації якого вітчизняний та іноземний бізнес отримують значні прибутки. Водночас оподаткування цієї діяльності приносить лише незначну частину доходів зведеного бюджету [5].

В сучасних умовах удосконалення природно-ресурсних платежів потребує створення регуляторного механізму, що дасть змогу запобігати незаконному привласненню ренти, забезпечувати більш повне її вилучення і раціональний перерозподіл, а також повноцінне відтворення природно-ресурсного потенціалу [6, С. 192].

У сфері використання природних ресурсів Україна має потенціал для підвищення ефективності справляння зборів за спеціальне використання природних ресурсів. Основними складовими цього процесу є підвищення ролі регіонів в управлінні користування природними ресурсами, вдосконалення міжбюджетних відносин в частині надходження та використання коштів платежів за спеціальне використання природних ресурсів, запровадження обов'язкової системи перспективного та поточного територіального планування заходів з природокористування й природоохорони, перехід від системи цільових фондів на відновлення природних ресурсів до запровадження програмно-цільових методів, що

забезпечить фінансування заходів охорони довкілля та відновлення природних ресурсів відповідно до потреб, а не до наявних коштів.

Література

1. Веклич О. О. Сучасні тенденції фінансового забезпечення природоохоронної діяльності в Україні. / О.О. Веклич // Фінанси України. – 2009. – №11. – С. 20-34.
2. Тулуш Л.Д. Ресурсні платежі як важелі державного регулювання процесів вітчизняного природокористування // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії / Тулуш Л.Д., Боровик П.М., Захарчук О.А. – 2010.– Вип. 1.– С.176-184.
3. Островецький В. І. Система фіскальних інструментів розподілу природно-ресурсної ренти в Україні та перспективи її трансформації. / В.І. Островецький // Економіка ринкових відносин. – 2008. – №1. – С. 133-142.
4. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua>.
5. Пріоритети реформування податкової політики України: як перейти від фіскалізму до стимулювання ділової активності? – К.: НІСД, 2010. – 80 с.
6. Назаркевич І. Б. Значення ресурсних платежів у систему оподаткування України / І. Б. Назаркевич, А. В. Козюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С. 191-198.